

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. III. Solvuntur argumenta quæ militant contra tertiam conclusionem,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

præcisè per verba contrahentium exprimentia consensum de præsentì, & ita non est necesse, quòd constet rebus & verbis distinctis. Tùm etiam, quia fieri potest matrimonium sine verbis, ut cum absentes contrahunt per litteras: & præsentès, qui sunt muti, per nutus & alia signa.

100. Pro resolutione huius objectionis observandum est, quòd cum omnia sacramenta novæ legis dicuntur constare ex rebus & verbis, non ita strictè accipi debent nomina rerum & verborum, ut (sic existimavit Durandus) neque res pro verbis, neque verba pro rebus interdum accipi possint: sed nomine verborum ea omnia intelligi debent, præter verba, quæ verborum loco adhiberi solent ad aliquid significandum, qualia sunt litteræ, nutus, & alia signa in sacramento matrimonij, quæ verborum loco adhibentur ad utriusq; partis consensum formaliter exprimendum; & idèò verba, non quidem formalia, sed virtualia dici possunt. Similiter cum præter verba res necessarias esse diximus in omni sacramento legis gratiæ, nomine rerum intelligimus ea omnia, etiam quæ sunt vice earum, id est quæ ita adhibentur in sacramentis loco rerum, ut sicut ipsæ per alia signa determinantur ad significandum. Et ratio horum est, quia cum in omni sacramento illa pars dicatur res, cuius significatio est vel determinabilis, vel complebilis per aliam partem: illa verò è contra dicatur verba, quæ determinat, vel saltem complet determinationem alterius partis; si quæ sint verba in sacramentis, quòrum significatio determinetur, vel saltem compleatur per alia verba, poterunt in sacramento, cuius sunt partes, habere rationem rerum, & dici res virtualiter: sicut è contra, si quæ sit res in sacramento, quæ determinet, vel saltem compleat significationem alterius, habebit rationem verbi, & dici poterit verbum virtualiter. Quia ergo in sacramento penitentiæ ita se res habet, confessio enim verbalis penitentis determinatur per absolutionem sacerdotis ad significandum remissionem peccatorum, idèò verba penitentis rectè, per comparationem ad verba sacerdotis, appellantur res sacramenti penitentiæ. Similiter in sacramento matrimonij, quamvis nutus & gestus contrahentium, ex quibus solis interdum constat, sint res quædam, quia tamen nutus unus contrahentium quoad significationem nutus alterius complent, liquidem ad exprimendum perfectè mutuam consensum sponsi & sponse, opus est utriusq; nutibus, aut alijs signis, rectè sub illa ratione, formali nutus unus, quatenus scilicet determinat & complent nutus alterius, dicuntur verba; sicut etiam quando idem sacramentum constat ex solis verbis contrahentium, verba illius quæ determinantur per verba alterius, habent rationem rerum & materiæ in tali sacramento.

101. Objicies secundò: In omnibus sacramentis significatio est forma illorum, cum omnia sint signa: Ergo non requiruntur verba, quæ habeant rationem formæ, subindeque falsum est omnia novæ legis sacramenta rebus & verbis constare.

102. Respondeo concessò Antecedente, negando Consequentiam: nam significatio est ultima forma totius sacramenti, quæ adæquatè inest toti composito ex rebus & verbis: cæterum in illo composito una pars comparata ad alteram habet se ut forma ad materiam: sicut in homine humana est forma totius hominis, & nihilominus anima in ordine ad corpus habet rationem formæ.

A Objicies tertio contra secundam conclusionem: Materia & forma debent esse simul in re, quæ ex ipsis componuntur: Sed in sacramentis novæ legis, res & verba non sunt, aut non necessariò debent esse simul: Ergo sacramenta novæ legis non componuntur ex rebus & verbis, quam ex materia & forma. Minor probatur, nam in sacramento baptismi res, scilicet ablutio, potest præcedere verba, & è contra verba possunt præcedere abluitionem.

Respondeo distinguendo Majorem: materia & forma in eis, quæ ex ipsis componuntur, debent esse simul, vel similitate physica, vel similitate morali, concedo Majorem. Similitate physica semper, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: In sacramentis novæ legis res & verba non sunt, aut non debent necessariò esse simul, similitate physica, concedo Minorem. Similitate morali, nego Minorem & Consequentiam.

Explicatur solutio: In omnibus, quæ ex materia & forma componuntur, non requiritur ut eodem modo materia & forma sint simul: nam in compositis substantialibus materiam & formam substantialem omnino simul esse oportet in alijs verò, præsertim in successivis & artificialibus, non omnimoda simulitas requiritur. Propositio enim componitur ex subiecto & prædicato tanquam ex materia & forma, quæ tamen non sunt simul, ita ut eodem temporis momento proferantur, sed quia immediate post subiectum sequitur prædicatum in propositione, in numero etiam quatuor annorum, quartus annus utpotè ultima unitas illius quaternarij, habet rationem formæ, ex qua tanquam ex forma, & alijs unitatibus, seu annis, tanquam ex materia, numerus ille componitur; & tamen solum dicuntur esse simul, quia una succedit alteri. Ita pariter inter materiam & formam sacramentorum sat est, ut sit moralis simulitas, conjunctio & propinquitas, nec inter illas requiritur simulitas & coniunctio physica. Cavenda tamen est nimia interpolatio: nam ut ait Soto in 4. dist. 3. qu. unicà ar. 8. Si tantum temporis intervallum interciperetur, ut secundum usum humanum forma & actio non essent simul, tunc nullum perficeretur sacramentum.

§. III.

Solvuntur argumenta, quæ militant contra tertiam conclusionem.

C Contra tertiam conclusionem, in qua diximus, quòd res & verba sunt partes intrinsecæ & essentielles sacramentorum, objicitur primò: Concilium Florentinum supra cit. tap. rù dicit quòd sacramenta novæ legis perficiuntur rebus tanquam materiâ, & verbis tanquam formâ, & personâ ministri efficientis sacramentum. Ubi primò notandum, quòd utitur verbo perficitur, non verò componitur, quo tamen propriè loquendo uti debuisset, si sacramenta novæ legis constent rebus & verbis tanquam ex partibus intrinsecis & essentialibus. Secundò quòd eodem modo loquatur de ministro, ac de rebus & verbis; & tamen certum est, quòd minister non est pars intrinsecæ & essentialis sacramenti. Ergo neq; verba. Præterea D. Thomas in 4. qu. 84. ar. 1. ad 2. vocat formam sacramenti penitentiæ complementum sacramenti: quod autem complet aliquid, jam ipsum factum supponit, & ut habens omnia sua essentialia: Ergo &c.

Respondeo quoad primum quòd dicitur de ministro

verbis Concilij Florentini, ideò verbo *perficiuntur*, non verò componuntur, uti debuisset, non obstante quòd res & verba intrinsecè componantur sacramenta; quia non solum de rebus & verbis, sed etiam de persona ministri loquebatur, quam constat non esse partem intrinsecam sacramenti, licet ad illud necessariò requiratur. Quoad secundum, nego quòd eodem modo loquatur de ministro, ac de rebus & verbis, dicit enim sacramenta perfici rebus & verbis tanquam materia & forma, ministro verò tanquam conficiente: sunt autem materia & forma de essentia rei, non verò causa efficiens, live conficiens. Ad locum D. Thomæ respondeo quòd loquatur de complemento essentiali, intrinsecò; non verò de accidentali, & extrinsecò.

Obijciunt secundo: Si sacramentum rebus & verbis tanquam ex partibus intrinsecis & essentialibus constaret, non solum pro rebus, sed etiam pro verbis supponeret: At hoc dici nequit. Ergo nec illud. Minor est certa, concretum enim accidentale, quale est sacramentum, etiam physice sumptum, supponit pro sola materia, ut habente formam. Major verò probatur, quia compositum physicum pro illis omnibus supponit, ex quibus essentialiter constat; ut patet in homine, qui supponit non solum pro corpore, quod est ejus materia, sed etiam pro anima.

Respondeo negando sequelam Majoris, & distinguendo ejus probationem: Compositum physicum pro illis supponit, ex quibus essentialiter constat: si sit substantiale, concedo: si sit compositum accidentale, ut sacramentum, nego. Ratio disparitatis est, quia in composito substantiali quaelibet pars est de substantia ipsius: ac verò in composito accidentali, licet forma sit de ejus essentia, non tamen de ejus substantia, quòd quidem non est quid substantiale, sed accidentale.

Obijciunt tertio: Quando aliquod unum essentialiter componitur, ex multis, nulla pars prædicatur de illo, sed tantum compositum ex his omnibus; unde istæ propositiones sunt falsæ, *homo est materia, homo est forma*. Sed in concretis accidentalibus, quale est sacramentum, pars prædicatur de ipso composito: verum enim est dicere, *albus est corpus*. Ergo concretum accidentale, subindeque sacramentum non componitur ex rebus & verbis, tanquam ex partibus essentialibus, sed solum res sunt in eis tota essentia physica.

Respondeo Majorem esse veram in compositis substantialibus, non verò in accidentalibus: Ratio verò disparitatis est, quia compositum substantiale non supponit præcisè pro aliqua ex suis partibus, bene tamen compositum accidentale, nimirum pro supposito, live materia, ut habente ipsam formam.

Obijciunt quartò cum Bellarmino, Suarez, Vazquez & alijs Recentioribus, specialiter de sacramento Eucharistiæ. Sacramentum permanens non potest ex rebus transeuntibus intrinsecè constitui: Sed Eucharistia est sacramentum permanens, verba autem consecrationis sunt quid transiens: Ergo sacramentum Eucharistiæ non potest ex verbis consecrationis intrinsecè constitui.

Ad hoc argumentum respondent aliqui, sacramentum Eucharistiæ in facto esse, secundum quam rationem est quid permanens, non constare ex verbis transeuntibus; cum hoc tamen stare, quòd idem sacramentum, quantum ad su-

um fieri, constet intrinsecè, sicut alia, ex verbis, licet transeuntibus.

Sed melius responderetur, juxta doctrinam in tercia probatione statutam, distinguendo Majorem: sacramentum non potest ex rebus tam virtualiter, quam formaliter transeuntibus intrinsecè constitui, concedo. Ex rebus formaliter quidem transeuntibus, sed tamen virtualiter remanentibus, cujusmodi sunt verba consecrationis, in determinatione passiva specierum virtualiter remanentia, nego.

Si istes, ex hoc sequi quidem quòd sacramentum Eucharistiæ intrinsecè componatur ex rebus & modis determinationis, sed non ex rebus & verbis. Respondeo negando Consequentiam, cum enim sacramentum componatur ex modis illis, in quantum sunt virtutes verborum, cum proprietate dicitur absolute componi ex verbis; sicut ob similem rationem, cum proprietate dicitur mixtum componi ex elementis, licet virtualiter solum remanentibus in eo.

Obijciunt ultimò: Ex nostra sententia sequuntur duo absurda & implicantia: sequitur enim primò causam efficientem esse partem intrinsecam, & de essentia sui effectus; quando quidem verba consecrationis sunt causa efficiens sacramenti Eucharistiæ, ut expressè determinavit Eugenius IV. in Decreto unionis, alique communiter Theologi docent. Secundo sequitur unam numerò formam posse esse intrinsecam compositis numerò diversis: sacramentum enim Eucharistiæ multiplex numerò, unicà formà verborum consecrari potest, ut cum super plures hostias simul & semel tantum proferuntur verba consecrationis.

Respondeo negando utramque sequelam. Ad probationem verò prioris, eam distinguo. Verba consecrationis sunt causa efficiens sacramenti Eucharistiæ, præcisè quoad suam materiam proximam sumpti, videlicet quoad species consecratas, concedo. Sumpti adæquatè pro toto physico allumpto ad significandum sensibilibiter præsentiam Corporis & sanguinis Christi sub speciebus consecratis, nego. Ita que sacramentum Eucharistiæ physice sumptum, potest considerari dupliciter: nimirum vel inadæquatè, videlicet præcisè pro materia proxima quæ constat, scilicet pro speciebus panis & vini, ut continentibus sanguinem & Corpus Christi: vel adæquatè, pro toto physico quod sensibilibiter & perfectè significat talem continentiam. Priori modo sumptum habet pro sua causa efficiente verba consecrationis: posteriori verò modo sumptum, habet eadem verba pro forma sibi intrinseca & essentiali: Christus enim non assumptus in signum sensibile & perfectum præsentia sui Corporis & sanguinis, ipsas duntaxat species ut consecratas, sed insuper ut determinatas & completas, complemento essentiali, per ipsa verba ad talem significationem.

Ad probationem verò sequelæ posterioris dico quòd sicut quando plures baptizantur simul, sub unica forma & prolatione verborum, *Ego vos baptizo, &c.* illa forma, licet formaliter una, virtualiter tamen tam multiplex est, quam multi sunt qui baptizantur: ita quando plures hostia consecrantur simul unica formà illa forma, licet formaliter una, est tamen virtualiter tam multiplex, quam multæ sunt hostia.

Si istes, formam numero eandem formaliter, licet virtualiter multiplicem, non posse esse

in compositis diversis numero. Respondeo cum distinctione: non potest esse formaliter in pluribus numero compositis, concedo. Esse virtualiter, nego. Sufficit autem ad hoc quod modi illi determinationis hostiarum ad significandum presentiam corporis & sanguinis Christi, quos in singulis producit, multiplicentur formaliter, juxta multipliciter hostiarum.

ARTICULUS VIII.

Utrum in Sacramento requirantur determinata verba, subindeque illa non sint concionatoria, sed consecratoria?

Dico primo: Multo magis requiri determinata verba in Sacramento, quam res determinatas. Ita D. Thomas hic art. 7.

118. Probatur primo: quia Christus in consecratione Eucharistiae protulit determinata verba, ut habetur Matth. 26. *Hoc est corpus meum*. Et similiter praecepit Discipulis ut baptizarent sub determinata forma verborum, juxta illud Matthaei ultimo: *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*.

119. Probatur secundo ratione D. Thomae: Magis requiritur in aliquo composito determinatio formae, quam materiae, quia principium determinationis est a forma, quae est veluti finis & terminus materiae, cujus determinatio requiritur propter formam: Sed verba habent rationem formae in Sacramento; res autem rationem materiae, ut art. praecedenti ostensum est: Ergo magis requiruntur in Sacramento determinata verba, quam determinata res.

120. Advertendum tamen est duobus modis posse intelligi verba sacramentalia esse determinata, scilicet materialiter, quoad sonum exteriorem, & formaliter, quoad significationem: certum autem est ea non debere esse determinata primo modo, alias non possent administrari sacramenta, nisi in ea lingua, qua Christus loquebatur, dum ipsa instituit, quod est absurdum. Debent ergo esse determinata solum formaliter, quoad significationem; unde valide conficiuntur sacramenta per verba cujuscunque idiomatis, dummodo apud illos, qui tali idiomate loquuntur, correspondeant verbis illius idiomatis, quo Christus usus est & idem significant. Imò addo, quod quia in quolibet idiomate varijs terminis & orationibus solet idem significari, valide ministrantur sacramenta in verbis aequivalentibus, & eundem sensum reddentibus. Unde validum esset poenitentiae Sacramentum, si in hac forma, *Ego te absolvo*, sed etiam in ista: *Ego remitto tibi peccata tua*. Et similiter baptizamus, si diceretur: *Ego te abluo*, *Ego te tingo*, quia haec verba aequivalent illis, in quibus solent haec sacramenta ministrari. Non licet tamen uti verbis aequivalentibus, nisi in casu necessitatis, aut quo Ecclesia id permittit: unde non licet sacramenta conficere verbis linguae vulgaris, excepto sacramento matrimonij, quod verbis linguae propriae in qualibet provincia conficitur, quia contrahentes, qui illud conficiunt, regulariter linguam latinam ignorant; excepto etiam sacramento baptismi, quando urgente necessitate ministratur a foemina, vel a viro laico, nesciente loqui, nisi lingua vulgari.

Dico secundo: Verba requisita in sacramentis novae legis esse consecratoria, seu virtute

divina facientia quod significant, non vero potest concionatoria, & solum ad instruendum fidelium ordinata. Ita communiter docent Theologi contra Lutherum, Calvinum, & alios hujus temporis haereticos.

Probatur primo ex Apostolo 1. ad Corin. 10. ubi verba, quibus consecratur Eucharistia, non instructionis, sed benedictionis vocat: *Calix* (inquit) *benedictionis, cui benedicimus, non communicatio sanguinis Christi est? Quem loquuntur, dicentes panem & calicem consecrati, sanctificari, benedici, nullam omnino instructionis facientes mentionem*. Unde S. Thomas ibi lect. 4. sic ait, *Calix benedictionis cui benedicimus, id est quem nos sacerdotes consecramus*.

Probatur secundo: Infantibus confertur Baptismus qui concionem non intelligunt, & in casu necessitatis baptizat mulier, quae idonea non est ad concionandum, praecipiente Apostolo, quod *mulier in Ecclesia doceat*: Ergo verba sacramenti baptismi non sunt concionatoria, sed consecratoria.

Confirmatur & magis illustratur haec ratio: Verba consecratoria, seu exhortatoria ordinantur ad excitandam fidem & devotionem altissimi: Sed haec verba, *Ego te baptizo*, non ordinantur ad excitandam fidem vel attentionem instantibus; licet enim omnes astantes dormirent, revera puer baptizaretur; neque in ipso puero, cum sit expertus usus rationis; alioquin peccaret, ejulatu & motibus sacramentum recusans, ut discit Augustinus epist. 57. ad Dardanium.

Denique suaderi potest conclusio ex distinctione praecedenti, nam ut in ea ostendimus, requiruntur verba determinata, siue quibus non conficitur sacramentum: At verba consecratoria non sunt ita determinata, nec necessaria ad valorem sacramenti: Ergo verba requisita in sacramentis novae legis non sunt concionatoria, sed consecratoria, & efficientia id quod significant.

Obijciunt tamen Haeretici: Christus misit Apostolos ad praedicandum, praecepit eis docere omnes gentes, baptizantes &c. Ergo verba sacramentorum sunt doctrinalia & concionatoria. Unde Augustinus citatus ait, verbum quod est in baptismo, esse illud, quod praedicamus, & verbum non quod dicitur, sed quod creditur.

Respondeo Christum praecipere modum, quem Apostoli observare debebant in conversione infidelium adultorum, ut scilicet eos docerent, priusquam baptizarent: sed quia modo pueri ante usum rationis baptizantur, parentibus consentientibus, non est nunc necessaria ad baptismum haec doctrina. Idem fere dicendum est ad Augustinum, verum enim est, quod ad baptismum adultorum praerequiratur verbum concionatorium, ut instruantur, sed magis opus est verbo consecratorio, ut sanctificentur.

ARTICULUS IX.

Quae mutatio ex parte materiae, vel formae reddat Sacramentum invalidum?

QUAE de variatione materiae & formae sacramentorum disputant hic Theologi cum D. Thoma art. 8. facilia sunt, & magis ad causam conscientiae, quam ad scholasticas difficultates pertinent, ideoque breviter ab illis nos expediemus.

Dico